

MEDEDELING

Referentienummer: MLER_046
Datum: 2006-12-01
Gewijzigd: 2015-01-29
Contact: Dienst Lerenden
bavo.verlackt@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 529 04 13

Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie - visie en suggesties voor een school-eigen invulling

Inhoud

1	Vooraf.....	2
2	Visie op ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie.....	3
2.1	Waarom zijn ouderbetrokkenheid en -participatie belangrijk in het katholiek onderwijs?....	3
2.2	Hoe krijgen ouderbetrokkenheid en -participatie gestalte in het katholiek onderwijs?	3
2.3	Hoe ver kunnen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie gaan?	4
3	Ouderbetrokkenheid.....	5
3.1	Uitgangspunten communicatie	6
3.2	Inschrijving en onthaal	6
3.3	Gesprekken met ouders	7
3.3.1	Oudercontact.....	7
3.3.2	Individueel gesprek met ouders	8
3.4	Andere voorbeelden van communicatie	10
3.4.1	Informeel contacten	10
3.4.2	Schriftelijke communicatie	10
3.4.3	Telefonische contacten.....	10
3.4.4	Huisbezoeken	11
4	Ouderparticipatie.....	11
4.1	De regelgeving	11
4.2	Participatie via overlegorganen	12
4.2.1	Uitbouw van laagdrempelige overlegorganen	12
4.2.2	Werking van de overlegorganen	13
4.2.3	Positie van de overlegorganen tegenover het schoolbestuur.....	14
4.3	Andere vormen van participatie.....	14
5	Ondersteuning van ouderraden.....	15

De klemtoon in deze mededeling ligt op wat 'kan' en niet op wat 'moet'. Het is onmogelijk één model naar voor te schuiven dat succes kent in alle scholen. Daarvoor zijn de verschillen tussen de scholen en de ouders veel te groot. De tekst is eerder bedoeld als een spiegel die een school zich kan voorhouden om de ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie zoals deze in de school vorm krijgt, te toetsen en verder te concretiseren. Het is aan de school zelf om keuzes te maken.

1 Vooraf

De ene dag bespreken de ouders tijdens het oudercontact de vorderingen van hun kind. De volgende dag formuleren dezelfde ouders samen met de andere geledingen in de schoolraad een standpunt over de bijdrageregeling voor ouders. Ouders zijn dan wel minder prominent in de school aanwezig dan directie, leerkrachten en leerlingen, ook hun inbreng is cruciaal. Er is een grote vraag naar concrete voorbeelden van participatie die kunnen inspireren.

Het Katholiek Onderwijs Vlaanderen ziet ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie steeds als een onderdeel van het globale schoolbeleid. We willen ouderbetrokkenheid en -participatie in al hun aspecten behandelen met de klemtoon op praktische tips en concrete voorbeelden. De tekst wil inspireren, zonder in theoretische constructies te vervallen. De praktijkvoorbeelden die we geven zijn niet vrijblijvend, maar vertrekken vanuit een visie op ouderbetrokkenheid en -participatie die we in punt 2 toelichten.

Ouders zijn nauw betrokken bij het schoolleven zonder dat ze elke dag op school aanwezig zijn. Daarmee bekleden zij een unieke positie in de school. In deze mededeling bekijken we de ouders vanuit het standpunt van de directie en de leerkrachten. Welke initiatieven kunnen zij nemen om de ouders bij het schoolgebeuren te betrekken en hen aan het schoolleven te laten participeren? We benaderen ouders daarbij niet als één monolithisch blok, maar nemen de grote en groeiende diversiteit bij ouders als norm (zie punt 2).

In de titel en in deze inleiding noemen we ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in één adem. In het vervolg van de tekst maken we echter een duidelijk onderscheid tussen beide begrippen. **Ouderbetrokkenheid betreft de betrokkenheid van de ouders tot het onderwijs van hun kind.** Ouderbetrokkenheid neemt m.a.w. de individuele leerling als focus. In de school gaat het concreet over de contacten tussen de school en de ouders over deze leerling. Het is duidelijk dat elke ouder betrokken is. De (actieve) betrokkenheid van de ouders kan op verschillende manieren verhoogd worden (zie punt 3). Een goede communicatie is cruciaal. Het inschrijvingsmoment, het onthaal (beleid) en de individuele gesprekken met ouders zijn momenten bij uitstek om de betrokkenheid van de ouders te stimuleren.

Ouderbetrokkenheid kan een opstap zijn naar **ouderparticipatie**. Bij een hoge ouderbetrokkenheid kan ertoe leiden dat de behoefte van de ouders om sterker te participeren, zal toenemen. **Wij beschouwen ouderparticipatie als alle initiatieven of acties die uiting geven aan de intentie van de school om alle ouders actief te betrekken bij het schoolgebeuren, waaronder ook de besluitvorming en - voor zover haalbaar - de uitvoeringsfase.** Bij ouderparticipatie staat niet de individuele leerling centraal, maar alle leerlingen van de school en bij uitbreiding de hele school. **Het gewijzigde participatiedecreet biedt veel kansen om een ouder- en schoolraad op maat van de school uit te bouwen (zie punt 4).** Het laat een flexibele werking toe die initiatieven uit de verschillende geledingen alle ruimte biedt. Deze organen worden expliciet ingesteld om de ouders de kans te geven te participeren.

2 Visie op ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie

2.1 Waarom zijn ouderbetrokkenheid en -participatie belangrijk in het katholiek onderwijs?

In de opdrachtsverklaring van het katholiek onderwijs in Vlaanderen is het “samen opbouwen van een schoolgemeenschap” een kerngedachte. Wat de school en de ouders betreft, kunnen we stellen dat zij samen een proces doorlopen waarbij de leerling centraal staat. Een open dialoog met alle betrokkenen draagt bij tot een wederzijds begrip en respect voor elkaars mening en expertise. De kans op conflicten wordt zo kleiner.

Het belang van ouderbetrokkenheid en -participatie vloeit ook voort uit het **fundamenteel respect** voor de rol van de ouders en de erkenning van hun plaats in het schoolgebeuren. Zij vertrouwen hun kind toe aan de school en zijn uiteraard sterk betrokken partij. Het is vanzelfsprekend dat de school aandacht heeft voor de mening van de ouders. Daartegenover staat dat van de ouders respect mag verwacht worden voor de vak- en pedagogische bekwaamheid van het ganse schoolteam.

Ouderbetrokkenheid en -participatie zijn geen doelen op zich. Zij staan steeds in functie van de optimale ontplooiing van de **leerling**. Een sterke ouderbetrokkenheid en -participatie dragen bij tot het welbevinden en de schoolprestaties van de leerling. Soms is deze invloed duidelijk, bv. bij het overleg in het kader van een studieadvies. In heel wat andere gevallen is dit effect moeilijk meetbaar en is het enkel op de achtergrond aanwezig.

Tegelijk wordt de groep ouders steeds heterogener. Er is een groeiende culturele, sociale en etnische diversiteit waardoor het voor scholen een uitdaging wordt om alle ouders, met soms uiteenlopende opvattingen over onderwijs en in verschillende gezinssituaties maximaal bij het schoolgebeuren te betrekken. Deze diversiteit is een dynamisch en complex gegeven. Het kan betekenen dat de referentiekaders op school hertaald of aangepast worden in functie van de veranderende realiteit, waarbij sommige grenzen verlegd en andere net expliciet benoemd zullen worden¹. In gesprekken hierover zal het schoolteam telkens met een open blik de verschillen benaderen en oog hebben voor de achterliggende oorzaken.

De katholieke school kiest uitdrukkelijk voor een visie op onderwijs die geïnspireerd wordt door de eigen christelijke traditie. Ouders beseffen dat en gaan hiermee akkoord. De visie van de school kan evolueren in dialoog met de samenleving en met alle betrokkenen.

2.2 Hoe krijgen ouderbetrokkenheid en -participatie gestalte in het katholiek onderwijs?

Zowel voor ouderbetrokkenheid als voor ouderparticipatie geldt dat een **open dialoog** enkel kan indien de ouders beschikken over informatie over de thema's die hen aanbelangen. Een open dialoog veronderstelt een open houding van de school. Ouders kunnen gemakkelijk vragen stellen, problemen aankaarten, voorstellen formuleren enz. Het gaat om het christelijk streven naar een gemeenschap waar mensen elkaar aanmoedigen en bevestigen, overlegmomenten inlassen, afspraken maken en problemen doorpraten en elkaar ook bijstaan tijdens moeilijke momenten. De aanwezigheid van een basisvertrouwen in de anderen is een *voorwaarde* tot een open dialoog. Van directie en leerkrachten vraagt dit een vertrouwen in de competenties van ouders om een rol van betekenis te spelen en om het algemeen welzijn van de leerling(en) voorop te stellen.

¹ Mededeling “[Scholen verkleuren ... Of, wat betekent intercultureel samenleven op school vandaag?](#)” (MLER_074)

De ouders van hun kant hebben nood aan zelfvertrouwen en aan het geloof dat directie en leerkrachten bereid zijn mee te werken om een en ander te verwezenlijken.

Een hoge betrokkenheid van de ouders bij de school en een goede communicatie zullen bijdragen tot een betere begeleiding van de leerling bij het leren en studeren, bij de onderwijsloopbaan en bij zijn psychisch, sociaal en fysiek welbevinden. De aandacht bij de begeleiding voor de wisselwerking tussen de leerling en zijn context en een constructieve samenwerking met alle betrokkenen stroken ook met het handelingsgericht werken. Het schoolteam ziet de ouders als gelijkwaardige partners die vanuit hun specifieke rol als ervaringsdeskundige een meerwaarde bieden voor de vorming en opvoeding van hun kind op school. De ouders weten op hun beurt bij wie ze op eigen initiatief kunnen aankloppen. Samen zullen zij nagaan wat de leerling nodig heeft om te leren.

Net als bij leerkrachten- en leerlingenparticipatie zijn ouderbetrokkenheid en -participatie processen van vallen en opstaan, van nieuwe maatregelen nemen, bijsturen, bestendigen of terug afvoeren. Nieuwe initiatieven hangen in sterke mate af van de heersende schoolcultuur, van wat binnen de school al aanwezig is én van de concrete inbreng van de betrokkenen.

2.3 Hoe ver kunnen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie gaan?

Het streven naar een hoge ouderbetrokkenheid vindt steeds plaats in de concrete schoolcontext. Dat wil zeggen dat de ouders als ouder en de school als school ten volle hun verantwoordelijkheid moeten kunnen opnemen. De één kan daarbij niet in de plaats treden van de ander. Wanneer voor de ouders het individuele belang van hun kind vooropstaat, dan plaatst de school dat individuele belang binnen een collectief. Om die reden zal het niet altijd mogelijk zijn om in te gaan op alle wensen van ouders. De school zal voortdurend keuzes moeten maken. Deze keuzes zullen mede afhangen van de samenstelling van de leerlingenpopulatie en de draagkracht van de school. Ouderparticipatie zal ook op de grenzen stoten die ouders zelf trekken.

Bij ouderparticipatie ligt de focus op alle leerlingen en bij uitbreiding op de hele school. Vragen en initiatieven van ouders worden met open vizier tegemoet getreden en worden erkend als een uiting van betrokkenheid bij het schoolgebeuren. Dit neemt niet weg dat de ouders akkoord gaan met het unieke pedagogische project van de school en met het schoolreglement. Zij hebben hiervoor bewust gekozen door hun kind in de school in te schrijven. Deze keuze bakent het speelveld af en voorkomt dat alles ter discussie kan gesteld worden en dat directie en leerkrachten voortdurend in een onderhandelingspositie worden gedwongen.

Een hoge ouderbetrokkenheid en -participatie vragen inspanningen van directie en leerkrachten. Wanneer participatie verweven is met het globale beleid zullen deze inspanningen een logisch onderdeel zijn van de werking van de school. Zo vermijdt het schoolteam dat participatie als een extra belasting of als een vorm van planlast zal worden beschouwd.

3 Ouderbetrokkenheid

De betrokkenheid van ouders tot het onderwijs van hun kind kan tot uiting komen binnen het gezin en in de school. Thuis kunnen de ouders betrokken zijn door bv. hulp, controle en ondersteuning aan hun kind te bieden. Concreet kunnen ouders - al dan niet in samenspraak met de school - de schoolagenda van hun kind controleren en er op toekijken dat de hierin vermelde afspraken nageleefd worden. Ze kunnen tijd uittrekken voor het mee opvolgen van de studieplanning van hun kind, informeren naar het verloop van de dag, voorzien in een rustige studeeromgeving ... Door belangstelling te tonen en geregeld met het kind over de school te praten, kunnen ouders hun kind ook stimuleren om het goed te doen op school. Omdat het moeilijk is deze vorm van betrokkenheid rechtstreeks te beïnvloeden, beperken we ons hieronder tot de ouderbetrokkenheid in de school. We zijn er wel van overtuigd dat een hoge ouderbetrokkenheid in de school bijdraagt tot de schoolbetrokkenheid van de ouders thuis.

Ons uitgangspunt is dat alle ouders geïnteresseerd zijn in de schoolloopbaan van hun kind. Een samenspel van factoren staat een vlotte samenwerking met de school echter soms in de weg². Zo gaapt er nog in vele gevallen een enorme kloof tussen de leefwereld van sommige gezinnen en de onderwijswereld, opgebouwd vanuit het referentiekader van de middenklasse³. De kloof situeert zich o.a. op het vlak van communicatie, taal- en cultuurverschillen, sociaaleconomische factoren ... Ouders (en leerlingen) uit 'risicogroepen' worden soms met de beste bedoelingen niet als individuen maar als groep benaderd, de klemtoon ligt op de verschillen *tussen* mensen. Ze krijgen een etiket opgeplakt en krijgen eigenschappen toegewezen die voor de hele groep gelden ('allochtonen', 'laaggeschoolden', 'asielzoekers', 'kansarmen', ...). Mensen willen echter niet zo benaderd worden. Ze zijn in de eerste plaats gewoon ouder, volwaardige opvoeder en de eerste gesprekspartner van de school. Bovendien gaat een dergelijke groepsgerichte benadering voorbij aan de grote diversiteit en individuele verschillen binnen deze groepen, de verschillen *in* mensen.

Een school die de eigen vanzelfsprekendheden niet regelmatig ter discussie stelt, krijgt er steeds nieuwe bij. Het risico bestaat dat men op die manier steeds nieuwe bewijzen vindt van de eigen impliciete veronderstellingen, bv. de vermeende desinteresse van bepaalde ouders voor de school. Schoolteams moeten dan ook waakzaam zijn dat ze de dagelijkse schoolpraktijk steeds met een open blik benaderen. De uitdaging voor leerkrachten en directie is om zich in eerste instantie bewust te worden van de drempels die veel ouders ondervinden in hun contacten met de school en het begeleiden van de schoolloopbaan van hun kinderen. Het is daarom belangrijk dat de school haar eigen aanpak geregeld ter discussie stelt: heeft ze een nauwkeurig beeld van de diversiteit van de schoolpopulatie, hoe worden de ouders aangesproken, hoe wordt gereageerd op reacties van ouders? Krijgen de leden van het schoolteam voldoende kansen om vorming te volgen over dit onderwerp?

Inspanningen van de school om de betrokkenheid van de ouders te verhogen, komen uiteindelijk de leerling ten goede. Goed geïnformeerde ouders kunnen hun kind beter begeleiden. De inspanningen hebben ook een preventief effect. Bij problemen zullen directie, leerkrachten en ouders elkaar sneller vinden om samen naar oplossingen te zoeken.

² Zie ook de VCOV-brochure [Betrekken van moeilijk bereikbare ouders](#).

³ I. Pannecoucke, Kansarmoede en secundair onderwijs: kwantitatieve en kwalitatieve probleemsituering voor Vlaanderen. In: Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, september-december 2005, nr. 1-2. J. Verhoeven. e.a., 2003.

3.1 Uitgangspunten communicatie

Goede communicatie vormt de basis van een hoge ouderbetrokkenheid en verloopt steeds in twee richtingen. De school investeert van bij het begin van het schooljaar in een vlotte communicatie met de ouders. Een aantal problemen kan daarmee al vermeden worden. En als er dan toch problemen opduiken, is het makkelijker om kort op de bal te spelen en de ouders snel te informeren. Op deze manier verlaagt de school ook de drempel voor de ouders om zelf de stap naar de school te zetten.

Ouders hanteren niet altijd hetzelfde taalgebruik als directie en leerkrachten. De manier van communiceren kan ertoe leiden dat sommige ouders de bezorgdheden van de leerkrachten en de school niet of op verkeerde wijze horen waardoor er misverstanden en conflicten ontstaan. Om ouders maximaal te bereiken, zal de communicatie door het schoolteam dan ook verbindend moeten zijn. Dat betekent dat men communiceert vanuit een gelijkwaardigheid als partner, respectvol maar ook eerlijk en duidelijk. Het gaat dan zowel om helder taalgebruik (ik-boodschap, niet-cryptisch, context geven) als om een bereidheid actief te luisteren, zelfs als de boodschap niet meteen duidelijk is of gebracht wordt met verwijten en oordelen. Het is belangrijk dat leden van het schoolteam vanuit hun professionaliteit vasthouden aan deze manier van communiceren wanneer ouders dat zelf in eerste instantie niet doen. Aandacht voor verbindende communicatie strekt zich ook uit naar contacten buiten de schoolmuren of via de digitale media.

3.2 Inschrijving en onthaal

Het werken aan een band met de school start al bij de inschrijvingen en het intakegesprek. De inschrijving is naast het afsluiten van een schriftelijke verbintenis, ook de start van een partnerschap. Partnerschap en ouderbetrokkenheid zijn afhankelijk van een aantal basisvoorwaarden: het besef van een gezamenlijk belang, een positieve grondhouding en een klimaat dat vertrouwen geeft. Om dat vertrouwen en die veiligheid te creëren, is het belangrijk om het intakegesprek in de eerste plaats als een onthaalmoment te zien, met voldoende tijd en ruimte om kennis te maken, om te spreken en om te luisteren, in een sfeer die daartoe uitnodigt.

Een goed intakegesprek met de ouders en de leerling levert informatie op voor de studiebegeleiding en de psychosociale ontwikkeling van de leerling. Scholen kunnen hiervoor een draaiboek opstellen met aandacht voor volgende thema's:

- opvoedingsproject;
- studieloopbaan (profiel gekozen structuuronderdeel, peilen naar motivatie, inventarisering schoolloopbaan ...);
- studeren/leren (zijn er specifieke onderwijsbehoeften, problemen met bepaalde vakken, leerstoornissen en -moeilijkheden ...);
- gezondheid (medische of psychische problemen);
- sociale gegevens (gezinssamenstelling en gezinsfactoren, kansarmoede, financiële problemen, taalkennis ...);
- (indien van toepassing) is er een basofiche⁴?
- ...

Een intakegesprek vindt best plaats in een sfeer van vertrouwen waardoor de ouders en de leerling ervaren dat de inschrijving meer is dan een administratieve formaliteit. Zo'n gesprek verhoogt de

⁴ Mededeling "[Continuering van zorg van basis- naar secundair onderwijs](#)" (MLER_037).

kans dat de leerling zich sneller thuis voelt en dat de ouders bereid zullen zijn informatie door te geven en in te gaan op uitnodigingen voor oudercontacten. Het onderstreept de verwachting van de school dat ouders zich actief betrokken opstellen.

Tijdens het intakegesprek kunnen de namen en contactgegevens van de contactpersonen aan de ouders worden doorgegeven. De leerlingenbegeleider, de CLB-medewerker, maar ook externen zoals een schoolopbouwwerker komen hiervoor in aanmerking. Hun rol moet voor iedereen duidelijk zijn. Als hierover duidelijke afspraken zijn (bv. over communicatie met de school en samenwerking met de leerkrachten), kunnen zij ook ingeschakeld worden als brugfiguur en/of als vertrouwenspersoon van de ouders.

De personeelsleden die inschrijven, zijn grondig voorbereid op deze taak. Zij dienen over de nodige gespreksvaardigheden te beschikken in combinatie met een uitgebreide kennis van de toelatingsvoorwaarden, de studierichtingen in de scholengemeenschap en daarbuiten, enz. Afhankelijk van de leerlingenpopulatie is een vast inschrijvingsteam wenselijk dat specifiek is opgeleid.

Tijdens het inschrijvingsmoment kunnen ouders al warm gemaakt worden voor (onthaal)activiteiten bij het begin van het nieuwe schooljaar. De organisatie kan in samenwerking met de eigen ouderraad en het CLB gebeuren. Dit biedt hen een forum om zichzelf voor te stellen.

3.3 Gesprekken met ouders

Het oudercontact is voor de ouders de gelegenheid bij uitstek voor een gesprek met een personeelslid van de school. Daarnaast vinden er los van de oudercontacten ook nog gesprekken plaats n.a.v. concrete feiten (klassituatie, leer- of gedragsproblemen). Hieronder gaan we eerst in op het oudercontact, met de klemtoon op de organisatie ervan. In een volgend punt nemen we de inhoud van de gesprekken als invalshoek. Deze kunnen kaderen binnen het oudercontact, maar kunnen er ook volledig los van staan.

3.3.1 Oudercontact

De oudercontacten die op vaste momenten in het schooljaar georganiseerd worden, bieden een uitgelezen kans om alle ouders te bereiken. Het oudercontact hoeft niet noodzakelijk te focussen op het bespreken van de vakken met tegenvallende resultaten. Het kan een gesprek zijn over diverse onderwerpen: de resultaten van de leerling, zijn talenten en interesses, zijn welbevinden op school ... waarbij ouders de ruimte krijgen om zelf onderwerpen aan te brengen.

Een oudercontact begint met een goede uitnodiging. Deze wordt in klare en duidelijke taal geformuleerd. De uitnodiging bevat informatie over het doel van het oudercontact: welke informatie zullen de ouders ontvangen, worden enkel de resultaten van de leerling besproken ...? De uitnodiging vermeldt ook wie er aanwezig zal zijn. In de praktijk betekent een oudercontact vaak een bespreking van het rapport (m.i.v. aandacht voor toekomstgerichte keuzes) met de klastitularis. Maar ook de leerkrachten, CLB-medewerker en directie kunnen aanwezig zijn. Voor ouders die niet zo snel de stap naar de school zetten, is het zinvol om ook bij oudercontacten de vaste contactpersonen te betrekken (zie punt 3.2).

Een strakke organisatie van het oudercontact kan de nodige ruimte creëren voor een goed gesprek. De wachttijden worden best kort gehouden. Als dit praktisch moeilijk haalbaar is, kan de school proberen om het wachten zo aangenaam mogelijk in te vullen. De school kan de ouders bijvoorbeeld de kans geven om voor en na het gesprek in een ontspanningsruimte met andere ouders een praatje te slaan. Hierdoor krijgen de ouders niet het gevoel dat ze in een wachtzaal zitten te wachten. Een

goed gesprek vraagt ook een rustig kader en een gevoel van privacy. Het spreekt voor zich dat een apart (klas)lokaal zich hiertoe beter leent dan een grote refter waar iedereen samen zit.

Scholen kunnen ervoor kiezen de leerling actief te betrekken bij het oudercontact. Sommigen menen dat hoe kwetsbaarder de leerling is, hoe belangrijker het is om hem voor te bereiden op het gesprek. De leerling kan bijvoorbeeld vooraf geïnformeerd worden over de inhoud van het gesprek. De leerling kan ook zelf deelnemen aan (een deel van) het gesprek. Zo kan hij zelf zijn mening inbrengen en indien nodig samen met de leerkracht en zijn ouders naar oplossingen zoeken.

Om zo veel mogelijk ouders te bereiken, zijn er scholen die kort voor het oudercontact de ouders contacteren om aan de afspraak te herinneren of die de oudercontacten en onthaalavonden spreiden over verschillende dagen en tijdstippen. Het is niet voor alle ouders evident om in kinderopvang te voorzien. Een school kan ervoor kiezen om zelf een eenvoudige vorm van kinderopvang aan te bieden. De context van elke school zal bepalen welke maatregelen opportuun en praktisch haalbaar zijn.

In de praktijk duurt een gesprek tijdens het oudercontact meestal niet erg lang. Voor ouders van een kind met problemen volstaat dit vaak niet om alles met de leerkracht te bespreken, met langere gesprekken en langere wachttijden voor de andere ouders als gevolg. Scholen kunnen hierop inspelen door het oudercontact zo te organiseren dat net de ouders met de grootste nood ook de meeste aandacht krijgen. Dit kan door een concrete uurregeling uit te werken waarbij voor sommige ouders meer tijd wordt uitgetrokken. Als dat niet mogelijk is of niet volstaat, maken de leerkracht en de ouders best een afspraak voor een bijkomend gesprek. Ouders met specifieke vragen kunnen daarmee ook terecht bij de CLB-medewerker, die bij voorkeur aanwezig is.

3.3.2 *Individueel gesprek met ouders*

Een goed gesprek voeren met de ouders is belangrijk, maar niet altijd eenvoudig. Voor beginnende leerkrachten is dit vaak een nieuw gegeven. Extra aandacht bij de begeleiding van deze leerkrachten is belangrijk.

Een duidelijk en verbindend taalgebruik is een basisvoorwaarde voor een goed gesprek (zie punt 3.1). Ook dan blijft het nuttig om tijdens het gesprek voortdurend te toetsen of de boodschap duidelijk overkomt. Omdat ouders niet altijd over alle relevante voorkennis beschikken, zal tijdens een gesprek steeds ruimte moeten zijn om bijkomende informatie te geven over bepaalde aspecten van het schoolbeleid, de regelgeving, de onderwijsstructuur, ...

Hieronder geven we een aantal tips voor directies en leerkrachten bij het voeren van dergelijke gesprekken. Het is vaak nuttig om ook de leerling aan (een deel van) het gesprek te laten deelnemen.

- ***Bereid het gesprek goed voor***

Het gesprek zal vlotter verlopen als de leerkracht vooraf nadenkt over het doel en de boodschap en inhoud van het gesprek en de gespreksstructuur. Afhankelijk van het gespreksonderwerp kan deze voorbereiding samen met collega's, de CLB-medewerker en/of de directie gebeuren. Indien nodig kunnen zij als derde partij aanwezig zijn.

- ***Begin het gesprek goed***

Eerst moet er een positieve atmosfeer gecreëerd worden door bijvoorbeeld de ouders welkom te heten, op hun gemak te stellen, te bevestigen in hun rol als ouder ... Deze inleiding wordt best vrij kort gehouden. De eigenlijke boodschap wordt in klare taal geformuleerd zodat ze niet fout kan geïnterpreteerd worden.

- ***Plaats de situatie in een ruimer kader***
Men vermijdt dat het rationele denken ondergesneeuwd geraakt onder een berg emoties. Die emoties leiden er al te dikwijls toe dat vragen en conflicten polariseren. Het is dan ook zaak de verschillen te overstijgen door de situatie in een ruimer kader te plaatsen en haar te objectiveren.
- ***Heb aandacht voor het positieve***
Het is frustrerend voor ouders om enkel maar negatieve boodschappen te krijgen. Ook de positieve punten van de leerling moeten aan bod komen, al mag dit niet als gevolg hebben dat de kern van een negatieve boodschap geminimaliseerd wordt.
- ***Beschrijf concreet gedrag en concrete situaties***
Men verduidelijkt het verhaal aan de hand van concrete voorbeelden (van observaties) en concreet (geschreven) **materiaal. Dit wordt zo veel mogelijk geobjectiveerd.** Als het over leerproblemen gaat, kan de leerkracht bijvoorbeeld aan de ouders tonen welke fouten hun kind maakt. En in plaats van te zeggen dat hun kind een moeilijke leerling is, kan de leerkracht vertellen welk gedrag van de leerling het verloop van de lessen verstoort.
- ***Luister actief***
Een belangrijke gesprekstechniek is om de ouders rustig de tijd te geven om te reageren op de boodschap en goed te luisteren naar hun reactie. Wie actief luistert, wil zo goed mogelijk begrijpen wat de andere zegt, denkt en voelt. De ouders dragen een eigen onderwijsverleden mee en eigen opvattingen over wat ‘goed leren’ en een ‘goede school’ is. Zij ervaren de boodschap dan ook mogelijk op een heel andere manier. Vooral minder mondige ouders moeten extra gestimuleerd worden om hun verhaal te doen. Dit kan door concrete vragen te stellen of zelf voorzetten te geven. Actief luisteren betekent niet dat de leerkracht akkoord gaat met de ouders. Maar bij meningsverschillen is het zo mogelijk nog belangrijker om te weten wat het standpunt van de ouders is.
- ***Zoek (samen) naar oplossingen***
Bij problemen kunnen de leerkracht en de ouders samen naar een oplossing zoeken. Soms ligt de sleutel bij de leerkracht en zal hij zelf een voorstel doen. Een gezamenlijke bezorgdheid voor de leerling is steeds het uitgangspunt.
- ***Eindig met een conclusie en concrete afspraken***
Zeker na een lang gesprek wordt op het eind best alles nog eens op een rijtje gezet en een conclusie geformuleerd. Deze kan er in bestaan om concrete afspraken te maken over wat er verder gaat gebeuren en op welke manier het gesprek zal worden opgevolgd.
- ***Neem notities***
Een praktische tip is om tijdens het gesprek notities te nemen. Men kan hier achteraf steeds naar teruggrijpen, bv. om correcte informatie aan het dossier van de leerling toe te voegen of om de informatie te delen met de leerlingenbegeleider, directie of CLB-medewerker.

In een enkel geval worden ouders agressief, uit een bepaalde frustratie of met een bepaald doel. Het is in dat geval steeds belangrijk de rust te bewaren, eventueel een rustige plek op te zoeken om het gesprek verder te zetten en/of om zich eventueel te laten bijstaan door een collega. Bij **frustratie agressie** kan de oorzaak buiten de school liggen. Het is dan belangrijk te benoemen wat je ziet en de lont uit het kruitvat te halen zodat de emoties duidelijk worden. Bij **instrumentele agressie** heeft de ouder als doel via agressie iets gedaan te krijgen. Het is een vorm van manipulatie. Wanneer een ouder deze vorm van agressie toont is het zaak de rust te bewaren en duidelijk grenzen te stellen.

Maar ook hier geldt dat ouders partners zijn. Informeer en betrek hen tijdig. Agressie ontstaat meestal niet zomaar, maar kan voortkomen uit een gevoel dat de school slecht of in een laat stadium informeert als er problemen zijn met hun kind. Ouders voelen zich dan niet serieus genomen in hun zorgen. Probeer als school open te staan voor kritiek, luister, neem verantwoordelijkheid bij problemen en kom concreet in actie als het nodig is.

3.4 Andere voorbeelden van communicatie

Hieronder geven we enkele andere voorbeelden van communicatie. Terwijl informele contacten en schriftelijke communicatie vrij courant zijn, wijzen telefonische contacten en huisbezoeken eerder op probleemsituaties waarbij de school een extra inspanning levert om tot een oplossing te komen.

3.4.1 Informele contacten

Informele contacten tussen de school en de ouders hebben een drempelverlagend effect. In tegenstelling tot het basisonderwijs - waar vele ouders mee tot aan de schoolpoort of zelfs de klasdeur komen - zijn deze contacten in het secundair onderwijs eerder schaars. De school kan aan formele contactmomenten een informeel luik koppelen. Ook op andere gelegenheden kunnen directie en leerkrachten informeel kennismaken met de ouders:

- Ouders worden betrokken bij een projectweek, bijvoorbeeld door hen uit te nodigen voor een gezond ontbijt als afsluiter van het project “gezonde leefgewoonten”.
- Op de opendeurdag spreken directie en leerkrachten ouders aan die op andere momenten moeilijk te bereiken zijn.
- Scholen kunnen gebruik maken van wat die omgeving te bieden heeft door samen te werken met het lokale netwerk waar ook hun leerlingen en ouders deel van uitmaken. Door letterlijk en figuurlijk de deuren open te stellen voor lokale verenigingen en initiatieven, maken ze de school toegankelijker en zorgen ze voor informele contacten met ouders en leerlingen.

3.4.2 Schriftelijke communicatie

Schriftelijke communicatie moet duidelijk en ondubbelzinnig zijn en rekening houden met de doelgroep. Korte, heldere zinnen, zo weinig mogelijk vakjargon en een eenvoudig taalgebruik verdienen de voorkeur. Dit is zowel van toepassing op algemene informatie aan alle ouders als gerichte communicatie. Het geldt ook voor elektronische communicatie, bv. via mail of het eigen schoolplatform. Bij elektronische communicatie of contacten via de sociale media is het een extra aandachtspunt om dit steeds op een professionele en pedagogisch verantwoorde manier doen.

Meestal zal de school in eerste instantie schriftelijk (per brief of mail) communiceren om de ouders op de hoogte te brengen. Als ouders hierop niet reageren, kan het nodig zijn hen te bellen. Wanneer een snelle aanpak belangrijk is, zal meteen telefonisch contact worden opgenomen (bv. bij mogelijk ongewettigde afwezigheden).

3.4.3 Telefonische contacten

De telefoon is en blijft een handig middel als de school kort op de bal wil spelen. Een telefoongesprek is ook persoonlijker dan een brief. Het geeft de ouders de gelegenheid om meteen te reageren. Met een telefoontje kunnen de ouders op de hoogte gebracht worden van ernstige leer- of gedragsproblemen. Zij kunnen ook telefonisch uitgenodigd worden voor een gesprek of gevraagd worden waarom ze afwezig waren op een oudercontact.

In het telefoongesprek staat de bezorgdheid voor de leerling zo veel mogelijk centraal. De toon is niet bestraffend, maar indien nodig wel dwingend. De telefoon is niet geschikt om een problematiek uitgebreid te bespreken. In dat geval worden de ouders beter uitgenodigd voor een gesprek. Afhankelijk van het probleem kan de klastitularis, het leerlingensecretariaat, de directie of de CLB-medewerker de ouders opbellen. In het geval van een gesprek over een preventieve schorsing of van een tuchtverhoor kunnen telefonische contacten nooit in de plaats komen van de officiële, schriftelijke uitnodiging⁵.

3.4.4 Huisbezoeken

Wanneer ouders moeilijk bereikt kunnen worden, kan een huisbezoek een optie zijn voor een eerste gesprek. Huisbezoeken vragen een substantiële tijdsinvestering en zullen dan ook zeer gericht worden gebruikt. Een huisbezoek kan de ouders motiveren om zelf makkelijker de stap naar de school te zetten en om de andere contactmomenten in de school bij te wonen. Vóór het bezoek wordt stilgestaan bij de omgangsvormen of tradities waarmee rekening wordt gehouden. Het doel van het huisbezoek moet vooraf duidelijk zijn voor de ouders.

In uitzonderlijke omstandigheden kan een huisbezoek ook plaatsvinden als reactie op ernstige feiten of communicatieproblemen. Normaal gezien zullen deze gesprekken op school plaatsvinden.

4 Ouderparticipatie

Ouderparticipatie is het engagement van ouders op het hele schoolgebeuren, met betrekking tot alle leerlingen. Dit kan in de vorm van overlegorganen waarin vertegenwoordigers van de ouders zetelen, maar kan aangevuld worden met andere initiatieven om ouders bij het schoolbeleid te betrekken.

4.1 De regelgeving

Het participatiedecreet bepaalt dat er in elke school een schoolraad moet zijn met daarin een oudergeleding⁶. Daarnaast kunnen ouders volgens datzelfde decreet de oprichting vragen van een ouderraad. De overheid heeft de bevoegdheden van deze raden vastgelegd, samen met de grote lijnen van hun samenstelling en werking. Een overzicht hiervan vindt u in de mededeling "[Participatiedecreet: de schoolraad](#)" (MLER_018).

De regelgeving biedt school- en ouderraden heel wat vrijheid. Ze bepalen zelf:

- de wijze van samenstelling (al dan niet via verkiezingen);
- het aantal mandaten;
- de wijze waarop nieuwe leden kunnen toetreden en wanneer een mandaat vervroegd beëindigd wordt;
- of de onderliggende raden leden afvaardigen naar de schoolraad;
- de vergaderfrequentie en agendabepaling;
- of zij externen uitnodigen op de vergadering;
- de manier waarop beslissingen worden genomen;
- de manier waarop zij communiceren met de achterban en met de andere overlegorganen;
- welke overlegbevoegdheden men effectief opneemt (*enkel voor de schoolraad*);
- ...

⁵ Mededeling "[Orde- en tuchtmaatregelen: juridische en procedurele aspecten](#)" (MLER_138)

⁶ [Decreet van 2 april 2004 betreffende participatie op school en in de Vlaamse Onderwijsraad](#)

Het is dan ook mogelijk om binnen het kader van het participatiedecreet de overlegorganen op een schooleigen manier in te vullen.

Omdat de verschillende geledingen voortaan zelf kunnen kiezen op welke manier zij zich organiseren, is het Katholiek Onderwijs Vlaanderen - in tegenstelling tot het verleden - voorstander van het oprichten van onderliggende raden in secundaire scholen die nog geen pedagogische raad, leerlingenraad of ouderraad in de zin van het participatiedecreet hebben. Dat biedt namelijk de volgende voordelen:

- Een eerste oprichting moet via verkiezingen gebeuren. Dit is echter eenmalig en zal in vele gevallen zelfs niet nodig zijn omdat het aantal kandidaten minder of gelijk is aan het aantal toe te wijzen mandaten. Na een eerste oprichting bepalen de onderliggende raden steeds zelf hoe zij zich samenstellen en hoe zij leden afvaardigen naar de schoolraad.
- Uit de evaluatie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen van het participatiedecreet blijkt dat vele leden van de schoolraad werden afgevaardigd door de onderliggende raden. Dat kan enkel indien deze onderliggende raden zijn samengesteld volgens de modaliteiten van het participatiedecreet. In de praktijk blijkt dit lang niet altijd het geval te zijn. Dat betekent dat heel wat schoolraden niet conform het participatiedecreet zijn samengesteld. Door onderliggende raden conform het gewijzigde participatiedecreet op te richten, verdwijnt deze onduidelijkheid.

4.2 Participatie via overlegorganen

De overheid voorziet in een decretaal kader en een aantal structuren met het oog op (ouder)participatie. Om ervoor te zorgen dat die in de praktijk ook effectief bijdragen tot een sterke en constructieve deelname van ouders aan het schoolgebeuren, gelden enkele belangrijke succesfactoren:

- De samenstelling van deze structuren is voldoende representatief voor de groep ouders. De drempel om te participeren ligt zo laag mogelijk (zie punt 4.2.1).
- De samenwerking tussen deze structuren en het schoolbestuur verloopt constructief en vormt een meerwaarde voor het schoolgebeuren (zie punt 4.2.2).

Vanzelfsprekend ligt hier een belangrijke verantwoordelijkheid bij de leden van de ouder- en schoolraad. Dat neemt niet weg dat het schoolteam stappen kan zetten om de omstandigheden voor participatie te optimaliseren.

4.2.1 *Uitbouw van laagdrempelige overlegorganen*

De overheid geeft een lijst met verplichte onderdelen voor het huishoudelijk reglement van ouder- en schoolraad, maar laat verder de ruimte aan elke raad om dit zelf verder uit te werken. Het Katholiek Onderwijs Vlaanderen-model van huishoudelijk reglement bevat al een aantal keuzes met als doel een flexibele en laagdrempelige ouderraad⁷:

- Een soepele samenstelling in de plaats van verkiezingen
Deelnemen aan verkiezingen houdt veel ouders tegen om zich kandidaat te stellen voor de ouder- of schoolraad. Het participatiedecreet verplicht echter niet om verkiezingen te houden (met uitzondering van de eerste samenstelling). Het Katholiek Onderwijs Vlaanderen stelt dan

⁷ De verschillende modellen vindt u als bijlage bij de mededelingen over het participatiedecreet (zie punt 4.1)

ook voor om voor de ouderraad geen maximum aantal mandaten vast te leggen, wat verkiezingen overbodig maakt. Wanneer de ouderraad daarop leden afvaardigt naar de oudergeleding van de schoolraad, zijn ook voor de schoolraad geen verkiezingen nodig.

- Laagdrempelige toegang

Mandaten van vier jaar vragen een groot engagement. De ouderraad kan ervoor kiezen om jaarlijkse de kans te bieden om zich bij de raad aan te sluiten. Aansluitend hierbij kan ook de afvaardiging naar de schoolraad jaarlijks beslist worden. De ouderraad kan daarnaast extra stappen zetten om de geleding ouders in de volle breedte te betrekken, inclusief de ouders die minder snel hun stem laten horen.

Uiteraard staat het de ouder- en schoolraden vrij om in het huishoudelijk reglement andere keuzes te maken.

4.2.2 *Werking van de overlegorganen*

Wanneer participatie beperkt wordt tot het participatiedecreet, zal het in de praktijk weinig meerwaarde bieden. Bij de invulling van hun rol, zien we voor de verschillende raden twee aandachtspunten.

Ten eerste heeft de school een *faciliterende rol* bij het participatiegebeuren. Het participatiedecreet bepaalt dat het schoolbestuur de nodige logistieke ondersteuning verstrekt. Het gaat daarbij o.m. over de organisatie van eventuele verkiezingen, het voorzien in vergaderruimte ... Daarnaast kan een schoolteam vanuit het eigen beleid bijkomende stappen zetten om de werking van de verschillende raden op school vlot te laten verlopen. Zo kan men wijzen op de ruimte die elke raad heeft om zelf onderwerpen op te nemen. Schoolteams kunnen de interactie tussen de verschillende geledingen stimuleren (bv. door in te zetten op contacten buiten de vaste vergaderdata), de uitwisseling en doorstroom van informatie tussen de raden onderling en met hun respectieve achterban faciliteren (bv. door het schoolplatform hiervoor open te stellen), open staan voor initiatieven uit de raden en ze mee coördineren ... Een aantal thema's lenen zich bij uitstek voor een gesprek ten gronde met de oudergeleding, zoals het schoolreglement (m.n. de leefregels en het communicatie- en taalbeleid), een kostenbewust schoolbeleid, ...

Ten tweede kunnen ouder- en schoolraden de *eigen werking ruimer invullen* dan de overlegbevoegdheid die het participatiedecreet vastlegt. Het is niet meer dan logisch dat een ouderraad geïnteresseerde ouders de ruimte biedt om autonoom te kiezen rond welke thema's ze willen werken. Hij kan inspelen op de verschillende interesses door te werken met gemengde werkgroepen, jaarthema's, ... Het is belangrijk dat schoolteams open staan voor de bijdrage die ouder- en schoolraad op die manier leveren. Dit soort eigen initiatieven zal niet leiden tot formeel overleg volgens het participatiedecreet, maar kan wel van grote waarde zijn voor het schoolgebeuren, de ouderbetrokkenheid en het maken van bepaalde beleidskeuzes.

De inbreng van de ouders in de schoolraad, hangt vaak af van erg persoonlijke factoren zoals het al dan niet affiniteit hebben met het onderwijs. Voor een ouder die weinig voeling heeft met het onderwijs, is het bv. niet evident om deel te nemen aan een overleg over het studieaanbod en het nascholingsbeleid. Directie en leerkrachten kunnen hieraan deels tegemoet komen door de besproken thema's grondig te kaderen en indien nodig erg technische informatie te herformuleren. Dit zal enkel gebeuren indien alle leden van de schoolraad overtuigd zijn van het belang van de mening van de ouders en de informatie die zij door hun specifieke invalshoek in het overlegproces inbrengen.

4.2.3 *Positie van de overlegorganen tegenover het schoolbestuur*

De ouderraad en schoolraad beschikken voor de uitoefening van hun decretale bevoegdheden over een zekere onafhankelijkheid tegenover het schoolbestuur. Toch vallen zij in principe onder de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van het schoolbestuur. Het is daarom belangrijk dat steeds duidelijk wordt afgesproken welke initiatieven van de raden in overleg met het schoolbestuur worden genomen en welke niet. In dat laatste geval gebeuren activiteiten buiten het schoolleven en op eigen verantwoordelijkheid.

De middelen waarover ouder- en schoolraad beschikken, behoren tot de middelen van het schoolbestuur en worden bijgevolg ook opgenomen in de boekhouding van het schoolbestuur. Middelen buiten de boekhouding houden, komt neer op een overtreding van de vzw-wetgeving. Omdat raden soms zelf middelen zullen genereren waarvan ze zelf de bestemming willen bepalen, is het noodzakelijk dat het schoolbestuur en de ouder- en schoolraad afspraken maken over de aanwending van deze middelen. Deze afspraken worden bij voorkeur schriftelijk vastgelegd⁸.

Het lijkt logisch dat ouderraad en schoolraad een eigen begroting opmaken waarin zij de kosten voor de werking (kopieën, vergoedingen sprekers, drankjes...) en verwachte opbrengsten opnemen. Zij zullen daarnaast ook communiceren over de manier waarop zij de middelen willen besteden die ze genereren via het organiseren van eigen initiatieven.

4.3 **Andere vormen van participatie**

Het grote voordeel van overlegorganen is dat ze het gesprek met ouders structureren. De ouderraad of het schoolteam kunnen daarnaast echter in onderling overleg nog bijkomende stappen zetten om de gehele groep ouders bij het beleid en de ouderwerking te betrekken:

- Een enquête kan peilen naar de wensen en zorgen van de ouders. De ouderraad kan op die manier het eigen standpunt over een gevoelig punt aftoetsen bij de volledige groep ouders.
- Een aantal schoolteams organiseert in samenwerking met de ouderraad regelmatig voor elk leerjaar of voor elke graad een rondetafel. Nadat alle ouders schriftelijk worden geïnformeerd over het initiatief, spreekt men op willekeurige basis ouders van de school aan met de vraag om deel te nemen aan een gesprek met leerlingen, leerkrachten, directie, ... eventueel gekoppeld aan een voorbereidende vragenlijst. Tijdens zo een rondetafel kunnen heel uiteenlopende thema's aan bod komen die de ouders zelf als belangrijk ervaren. De resultaten vormen een basis om het schoolbeleid te bepalen en worden aan alle geledingen van de school teruggekoppeld.
- De ouderraad kan zelf ook activiteiten organiseren waarop alle ouders uitgenodigd worden. Het kan gaan om open vergaderingen, informatieavonden over actuele thema's, ontspanning, ...
- Sommige ouders wensen niet deel te nemen aan de overlegorganen, maar willen wel graag praktische ondersteuning bieden bij activiteiten of met kleine klusjes op school helpen. De ouderraad kan dit coördineren.

Dergelijke initiatieven kunnen bijdragen tot een breder draagvlak voor het schoolbeleid en voor de ouderwerking.

⁸ Een model van afsprakennota kan bij VCOV worden opgevraagd bij VCOV (info@vcov.be).

5 Ondersteuning van ouderraden

De VCOV, Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen, is de ouderkoepel voor het vrij onderwijs. Op [de website](#) staat heel wat informatie over ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Er is de ouderinfotheek met (onderwijs)dossiers en goede praktijkvoorbeelden, de ouderacademie met sprekers voor infoavonden en een luik met sensibiliseringsacties voor ouders.

De VCOV staat in voor de ondersteuning van ouderwerkingen op school. Alle betrokkenen kunnen er terecht voor informatie en advies. Ook bemiddeling bij conflicten is mogelijk, al is voorkomen natuurlijk beter dan genezen. Met het 'label oudervriendelijke school' helpt de VCOV bouwen aan een oudervriendelijke school waar alle leerlingen en hun ouders zich thuis voelen.

